

Ерић Бошко*

Универзитет у Источном Сарајеву
Православни богословски факултет
Светог Василија Острошког, Фоча

Мадраше Светог Јефрема Сиријског о Јони и Ниневљанима

Резиме: Аутор рада доноси кратак увод који је кључан за правилно разумевање Јефремових *мадраша*, а у ком објашњава која је њихова улога, тј. са којим циљем их је Јефрем писао и наглашава да је само са правилним разумевањем шта су *мадраше* могуће избећи погрешно разумевање (може да се каже и целокупне) Јефремове мисли, као и да се избегне предрасуда о овом сиријакофоном светитељу да је он само велики песник, али не и богослов. Након увода аутор доноси превод „*Мадраша* о Јони и Нинивљанима“, а које су део једне веће колекције под називом *Мадраше о девствџености*. На крају се извлачи закључак који за своју основу има Јефремову праксу писања и извођења *мадраша*, а који може да помогне и при данашњој Црквеној мисији.

Кључне речи: Јефрем Сиријски, *мадраша*, символ, симболичко богословље, Јона, Нинивљани, проповед.

Циљ овога рада јесте да се укаже на данас (да се тако изразим) занемарен начин проповедања спасоносних истина вере, а кроз указивање на пример Светог Јефрема Сиријског и његовог богословствовања кроз *мадраше*. Овај начин је Свети Јефрем најчешће практиковао приликом проповедања истина вере и тумачења Светог Писма, по њему је и најпознатији и због њега је и назван харфом (или лиром) Духа Светога.

Рад садржи превод са сиријског изворника „*Мадраша* о Јони и Нинивљанима“,¹ али да бисмо исправно разумели текст неопходно је прво појаснити шта су то *мадраше* како не бисмо дошли до погрешног разумевања, као што је то да је реч о химнама или неким „религиозним песмама“.

Мадраше²

Термин *мадраша* (сир. *mdrš*) долази од глагола *граш* (сир. *drš*) који се преводи са: газити, утабати, сазнати (пут) или припремити (пут), а у пренесеном

* bosko.eric@bogoslovski.ues.rs.ba

¹ Ова група *мадраша* је део једне веће колекције која се најчешће назива *Мадраше о девствџености* и то под редним бројевима од 42. до 50. *мадраше*.

² Ово поглавље је скраћено и прилагођено поглавље из моје докторске дисертације коју тренутно пишем.

значању са: вежбати, тренирати, упућивати.³ Именица *мадраша* преведена је у речима – прича, извештај, излагање, коментар, песма, химна, доктринарна химна, ода.⁴

Јефремове *мадраше* имају форму песме и подељене су у строфе, а строфе на стихове. Велики број њих има и рефрене, као и напомену по ком гласу се певају. Ово је условило да се термин *мадраша* у овом контексту преводи речју химна. Међутим, Михаел Латке (Michael Lattke) још 1989. године поставља питање оправданости овог превода и своју студију насловљава „Sind Ephraems Madrašē Hymnen?“⁵ У овој студији М. Латке указује на чињеницу да се под термином химна подразумева песма којом се узноси хвала некој личности, велича неки догађај и томе слично. Проблем је у томе што само мали број Јефремових *мадраша* одговара овој дефиницији. Прецизније, он истиче да је потребно извршити анализу које од *мадраша* можемо називати химнама, а које не. Довољно је да погледамо и само ових девет *мадраша* чији превод се налази нешто касније у тексту и моћи ће да се види да оне нису химне. Њима није главни циљ да узнесу хвалу некоме или због нечега, него су то биле песме које су служиле за подучавање верног народа и то кроз изображававање одређених догађаја на сабрањима. Да би било јасније о чему је реч покушаћу детаљније објаснити место *мадраша* у Јефремовом богословствовању.

Оно што знамо из дела Светог Јефрема, као и из предања о њему, јесте то да су оне певане у црквама на сабрањима.⁶ Један од најлепших приказа како је изгледало извођење *мадраша* проналазимо у *Мемри о Свјетом мар Јефрему* Јакова Сарушког:

42. Појава нова да жене изговарају проповед
и, гле, назване беху учитељима на сабрањима.
43. Потпуно нови свет ознака је твог учења;
једнаки су тамо, у Царству, мушкарци и жене.
44. Две харфе за два пола успостави делање твоје,
удружи, као једно, мушкарце и жене у узношењу хвале.
45. Мојсију, вођи племена, сличиш,
који даваше свирала девојкама у пустињи.

³ Према речнику Џеси Пејн Смит (Jessie Payne Smith) реч се преводи са: „to tread, find out or prepare a path... metaph. to practice, train, instruct“ (Payne Smith 1903, 98), Мајкл Соколоф (Michael Sokoloff) преводи са: „to tread, open up... to exercise, train“ (Sokoloff 2009, 325). Поред ових значења глагол такође има значења попут дискутовати, разговарати, упућивати, објављивати (уп. Payne Smith 1903, 98 и уп. Sokoloff 2009, 325).

⁴ Речник Џ. Пејн Смит: „an exposition, commentary, a doctrinal hymn, hymn, ode“ (Payne Smith 1903, 254). У Лексикону М. Соколова: „story, account... hymn, song“ (Sokoloff 2009, 718). О *мадрашама* погледајте и у Х. Кауфхолт 2018, 245.

⁵ У новије време истраживачи Јефремових дела све ређе користе термин химне и именицу *мадраша* остављају непреведеном (нпр. уп. Possekkel 1999), или преводе на неке друге начине (нпр. „Teaching song“; уп. Den Biesen 2006).

⁶ Осим овога што наводим даље у раду на ову тему погледати и студију Harvey 2005, 136.

46. Умилне звуке пак Јеврејке производише свиралима својим,
а овде хвалу узносе Арамејке *маграшама* својим.
...
97. Као што свирала даде Мојсије девојкама,
[тако овај] начини *маграше* и даде [их] разборити девицама.
...
100. Окружише га јата јаребица понизних,
учише од њега песму умилну гласом чистим.
101. Учаше ласте да цвркућу
и грмеше црква од гласова чистих [жена] часних.

Поред тога што Јаков указује на чињеницу да је Јефрем и писац и композитор, видимо и то да су певане антифоно, затим, што је још важније, да су жене називане „учитељима на сабрањима“ због извођења *маграша*. Важност оваквог оловљавања жена огледа се у чињеници да оне нису назване појцима, него учитељи(ца)ма. Оне нису само узносиле хвалу, него су и подучавале народ кроз своје извођење *маграша*.⁷

Задржимо се мало на самом извођењу *маграша* како бисмо имали још бољи увид у њихово место у Јефремовом симболичком погледу на свет.⁸ Иако је сачуван велики број *маграша* са напоменом да се пева према одређеном гласу, ми данас не знамо како су те мелодије заиста звучале. Засигурно знамо да су у њихом извођењу учествовали женски хорови,⁹ а према садржају Јефремових

⁷ Сузан Харви указује на то да су ове жене које су изводиле *маграше* вероватно биле „кћери завета“ као и да их је извођење *маграша* уздигло на ниво изнад ђакониса, с обзиром на то да су ове последње биле задужене само за жене, док су прве подучавале целу заједницу (уп. Harvey 2005, 125-149; „кћери завета“ (постојали су и „синови завета“) су подвижничка група девственица; овакав начин подвизавања је настао у премонашком периоду (тј. пре 4. века) на простору Сирије и Месопотамије и припаднице овог реда су живеле унутар насељених места, најчешће у својим кућама и учествујући активно у животу локалне црквене заједнице; уп. нпр. Kitchen 2011, 84-85).

⁸ Најупрошћеније и најкраће, за Јефрема све око нас су симболи, типови, слике, подобија, иконе и томе слично, кроз које нам Бог говори. Разлог за овако откривење Божје налази се у чињеници да Он поштује нашу слободу и да нам ништа не намеће него од нас зависи хоћемо ли да кренемо ка разумевању онога што нам Он говори (а што је опет немогуће без Његове помоћи и за шта је потребна молитва и живот у Светим Тајнама Цркве). Други разлог за овај начин откривања налази се у чињеници да између Бога и творевине постоји онтолошки јаз и да не постоји могућност да нешто од творевине приђе Творцу, нити је у могућности да Га директно сагледава и спознаје. Трећи разлог за овакав начин откривења је тај да је човек пао и додатно отежао разумевање истина које му Бог открива (због тога је потребно стално очишћење). Осим гносеолошког аспекта символ (сир. *раза*) има и сотириолошки аспект. Символ је неки догађај, предмети и томе слично, који се разликују од симболизованог, али ипак учествује у том што симболизује и повезан је благодаћу Божјом са тим што (или кога) симболизује (ово је дефиниција и иконе, али сам задржао израз символ јер се у литератури која се бави Јефремом израз *раза* преводи изразом символ [ретко када као мистерија, тајна]). О симболичкој мисли код Јефрема погледати Brock 1977, 243-250, Brock 1992, Bou Mansour 1988, Den Biesen 2006.

⁹ Погледати и Јефремову *Маграшу о Васкрсењу* 2, 9 (*Des Heiligen Ephraem des Syrerers Paschahymnen; de Azymis, de Crucifixeone, de Resurrectione* 1964).

маграша као и оно што нам је сачувано у предању (што видимо и у горепоменутој Јаковљевој *Мемри*) можемо претпоставити да су неке од њих извођене антифоно између мушких и женских хорова (нпр. *маграше* које су у форми дијалога између мушке и женске особе; уп. Harvey 2005, 137, и Harvey 2004, 63), неке су певале жене, а да је Јефрем, или неко други, певао рефрене, или обратно, Јефрем (или неко други) је певао *маграшу*, а женски хорови су певали рефрене. Све се ово дешавало „на сабрањима“.¹⁰ Приликом извођења *маграша* на овај начин драматизује се догађај из историје спасења, оживљава се, извођачи „селе“ „слушаоце“ у тренутак када се он догодио и сви га заједно проживљавају.¹¹ Ова метода подучавања народа доноси веће резултате¹² него просто *ex cathedra* излагање истина вере.

Овакав начин богословствовања потпуно је у духу Јефремовог погледа на свет јер он ретко даје дефиниције, већ „доводи“ слушаоца у сам догађај и оставља му слободу да сам одлучи хоће ли кренути ка разумевању симбола, тј. догађаја који се на симболичан начин¹³ одиграва пред њим, а уколико хоће, онда се од њега „захтева“ лични ангажман, а као резултат тога слушалац добија лични доживљај онога што се одиграва пред њим (уп. Harvey 2004, 63–86).¹⁴

Са овим у виду треба приступити ишчитавању Јефремових *маграша*.

¹⁰ Остало је нејасно да ли су оне биле стални део неког конкретног богослужења, или су певане у посебним приликама изван богослужења, пре или после њих. Постоје и мишљења да нису све *маграше* певане на сабрањима у црквама, а као потврду тога наводи се то да су неке од њих веома тешке за разумевање (такво је мишљење на пример Доминика Сербелоа; уп. Serbelaud 2009, 25).

¹¹ Ово треба схватити искључиво у контексту симбола и то онако како их Јефрем разумева, а не у смислу неког емоционалног проживљавања или искључиво умног делања и промишљања.

¹² Иако је овде само реч о гносеолошкој улози *маграша*, не треба заборавити ни сотириолошку страну симбола који се актуелизује при извођењу *маграша*.

¹³ „Симболичан начин“ треба разумети у смислу да ови „перформанси“, или (исправније речено) иконизације учествују у конкретним догађајима било да су се они већ догодили или да је реч о есхатолошким догађајима.

¹⁴ Ауторка у овој студији указује на пример како Јефрем измишљени говор Пресвете користи за преношење поуке, његово дејство додатно појачава тим што га изговарају, тј. певају женски хорови. Оно што је специфично за овај пример (а што није изузетак у Јефремовим делима) јесте да је реч о учествовању у догађају који се никада није догодио, а што на још један начин потврђује улогу *маграша* у Јефремовом богословствовању.

О још неким методама које Јефрем користи у својим *маграшама* да би слушаоцима пренео истине вере погледати и код Botha 2000, 22–32.

Мадраша о девствености 42–50¹⁵

Мадраше о Јони и Нинивљанима

Мадраша 42

1. Изнајми лађу Јона и сиђе [у море];¹⁶
Сребром купи оковратник водени.¹⁷
2. Глас огољен уђе у Ниниву.
Сто хиљада душа беше запослено у њој.¹⁸
3. Глас засеја наги
И сто двадесет хиљадоструко [уможени] пожње.
4. У броду искидаше га уста људи;¹⁹
У дубини прождраше га уста рибе.²⁰
5. У Ниниви, коју исцели, хиљаде без краја
Изливаше на Њега сваку хвалу.
6. Преко једног доброг²¹ исцели их
И пљушташе слава Његова из облака уста [њихових].
7. Дванаест пак десетина хиљада уста
[Учинише да] је од доле ка горе слава лила.²²
8. Гране погођене градом постадоше оскудне и ружне
Пошто лишће и плодове стргну град.
9. Градом гласова његових обори је²³ Јона
И избацише²⁴ гране њене плодове блиставе.
10. Пожуриваше Ниниву са боловима [узрокованим] гласовима својим
Да заједница²⁵ [њена] роди гласове славе.

¹⁵ Сви преводи су моји и рађени су према *Des Heiligen Ephraem Des Syrers; Hymnen de Virginitate* 1962a. Када се будем позивао на друге преводе нећу наводити стране јер је нумерација *мадраша* и њихових строфа идентична у свим преводима које користим.

¹⁶ Уп. Јон 1,3.

¹⁷ Односи се на чињеницу да је „платио дављење у мору“.

¹⁸ Уп. Јон 4,11.

¹⁹ Уп. Јон 1,8-11.

²⁰ Уп. Јон 2,1.

²¹ Д. Сербело реч *tb'* разумева као вест, обавештење („једном објавом исцели их“; уп. Ephrem le Syrien, *Le Christ en ses symboles; Hymnes de Virginitate* 2006).

²² Дословно: падала; глагол се односи на падање кише.

²³ Мисли се на Ниниву.

²⁴ Сир. *gsy* (*gs'*); одбацивати, избацивати, избљувати, бацити. Д. Сербело преводи са „умножавати“ и на тај начин одржава контраст позитивно – негативно, тј. гране нису одбацивале, губиле плодове, него су се на њима умножавали добри плодови (уп. Ephrem le Syrien, *Le Christ en ses symboles; Hymnes de Virginitate* 2006). Посматрајући стихове који претходе и који следе, вероватно на овај начин и треба разумети овај стих.

²⁵ Може да се преведе и са Црква.

11. Неплодној, која се породи, плодове славе
Пророк породи, уместо живог бића.²⁶
12. Такође, прогута га риба у мору,
Заче га и роди уместо жене.²⁷
13. У мору заче га, на сувом роди га;
Предаде га земљи дојиљи свега.
14. Зачет би и рођен као што је у природи,
Зачет још би и рођен како није по природи.
15. Заче жена као што је и обичај,
И још на то, роди га као што је у природи.
16. Заче га риба што није по природи,
И још на то, роди га, што није обичај.
17. Жена [би] словесна²⁸ када заче њега,
Он као нем [имађаше] почетак свој унутар ње.
18. Али, кад заче њега још и риба нема,
[Он] би унутар ње бранилац словесни.
19. Жена на сувом када заче њега
[Тада] свестан [он] не беше молитава њених.
20. Риба у мору када заче њега,
Свесна не беше риба молитава његових.²⁹
21. Када пак зачет беше унутар кћери људске,
На животињу³⁰ сличаше³¹ која бесловесна би.
22. Заче га животиња у утроби мора;
Ова тиха поста речита.
23. Унутар словесне би миран,
Унутар тихе би речит.
24. Утроба суве [земље]³² за [девет] месеци роди га;
Утроба мора за [три] дана роди га.³³
25. Пошто заче га мајка његова, узрасташе,³⁴
Завет заветова [она] у име детета свог.

²⁶ Покушао сам да задржим редослед речи који се налазе у оригиналу, а слободнији превод би био: Пророк је неплодној породио плодове славе уместо живог бића.

²⁷ Дословно: женке.

²⁸ Обдарена могућношћу да говори.

²⁹ Уп. Јон 2,2-10.

³⁰ Може да се преведе и са живуљка, живо биће.

³¹ Сир. *дма*.

³² Тј. сувоземне.

³³ Уп. Јон 2,1.

³⁴ Е. Бек реч *'kbr* преводи са: „hat sie wohl...“ и изражава наду, вероватноћу (уп. *Des Heiligen Ephraem Des Syrers; Hymnen de Virginitate* 1962b), Д. Сербело са: „sans doute“, тј. „без сумње“ (у смислу да се без сумње заветовала; уп. *Ephrem le Syrien, Le Christ en ses symboles; Hymnes de Virginitate* 2006), док К. Меквеј преводи као афел глагола *kbr*, тј. умножавати, узрастати (уп. *Ephrem the Syrian, Hymns* 1989).

26. Пошто заче га риба у мору,
Дете у утроби њеној завет заветоваше.
27. Ко је тај који виде дете у утроби
Који завет заветоваше у вези са рођењем својим?
28. Ко виде рођенога да поста [поново] зачет?
Ко виде зачетог донетог [на свет] из уста?
29. Ношаше служителъ симболе Господа свога
И зачећем својим и рођењем својим и васкрсењем својим.
30. Ко је тај који виде свештеника³⁵ у риби
Који Господу свом молитву приношаше?
31. Светилиште чисто би му риба
И уста Јонина [постадоше] кад тамјана.
32. Уздигну се мирис тамјана из понора
Ка Господу који седи на висини највишој.³⁶
33. Сиђе спасење³⁷ његово; постадоше кључ уста;
Тишина предаде Гласника речи.

Мадраша 43

По исѿом ѿласу

1. Симон се развесели када баци мрежу своју
И рибе живе сакупи у њу за смрт.
2. Јона се ражалости када баци мрежу своју
И хиљаде мртвих сакупи у њу за живот.
3. Симон послуша Онога који рече му:
„Уловио си их за смрт, учини их ученицима за живот!“³⁸
4. О, [ти] који улови рибе да поједене буду,
Дођи и улови народе да не буду поједени.³⁹
5. [није чийѿљива]
6. Усмрти живе и оживи мртве;
Вољен би он када усмрти и омрзнут би он када оживи.
7. Пошто је био уловио рибе за смрт,
[И] када улови много, похваљен би.

³⁵ Сир. кумра.

³⁶ Дословно: висини висина.

³⁷ К. Меквеј реч *prwq̄n'* преводи са Спасителъ (сир. *prwq̄*; уп. Ephrem the Syrian, *Hymns* 1989).

³⁸ Уп. Мт 4,17 и Мк 1,17.

³⁹ У првом стиху ове строфе глагол уловити је у трећем лицу једнине мушког рода, док је у другом стиху глагол „дођи“ у другом лицу једнине мушког рода. Дословнији превод би био: „О, [онај] који улови рибе да поједене буду, [ѿговор ѿрелази у дирекѿно обраћање] Дођи и улови народе да не буду поједени.“ Д. Сербело ову строфу (вероватно због овога) разумева другачије: „Уместо онога који лови рибе да поједене буду / долази [или: нека дође] ловац народа да оне не буду поједене.“ (уп. Ephrem le Syrien, *Le Christ en ses symboles*; *Hymnes de Virginitate* 2006).

8. И пошто је био уловио људе за живот,
Када улови много, извређан би.
9. Тада када оживе, гле, помоћник⁴⁰ би,
А када усмрти не беше штетан.⁴¹
10. Суштина⁴² пак риба то је:
Да после живота у смрт дођу.
11. Суштини пак која је код грешника [својствено је]
Да после смрти у живот се врате.
12. Ухвати заиста и даде рибе за јело
И избави народе од онога који једе.⁴³
13. Мрежа његова развесели уста људи,
Говор његов ражалости уста смрти.
14. Оно што би дато за јело нахрани онога што једе,
А оно што не би дато за јело искомада онога који једе.⁴⁴
15. Држаше мрежу своју да би задржао рибе;
Искомада грех који прогута народе.
16. Рибе које живе у утроби мора,
Изнесе их смрт на суво.
17. Народе који су мртви у утроби греха,
Уздигну их Живи у висину.
18. Ловом риба глад умањи,
Ловом народа... [није чийљиво]
19. Као што... [није чийљиво]
Тако... [није чийљиво]
20. [није чийљиво]
21. [није чийљиво]

Мадраша 44

По исџом ѓласу

1. Да не буде изврнут Содом мољаше Аврам;⁴⁵
Да буде изврнута Нинива надаше се Јона.⁴⁶
2. Онај за онога⁴⁷ који [хтеде] да осрамоти бдијуће мољаше,⁴⁸

⁴⁰ Тј. од помоћи.

⁴¹ Дословно: онај који изазива, наноси повреду.

⁴² Тј. сврха постојања. Сир. *yt'* – постојање.

⁴³ Односи се на смрт, али сам превео са „онога који једе“ (често је превођено као „прождрљивац“) због Јефремове игре речи и коришћења исте основе у различитим облицима.

⁴⁴ „Прождрљивац“, смрт.

⁴⁵ Уп. Пост 18,22-23.

⁴⁶ Уп. Јон 4,1-5.

⁴⁷ Аврам за град Содом.

⁴⁸ Уп. Пост 19,1-11.

- Овај за онога⁴⁹ који развесели бдијуће тугова.
3. „Када послах тебе Ја, где, не побеже ли ти од Мене?
Кад ти проповедаше они потрчаше и повероваше у тебе.⁵⁰
 4. Ти, који потчињен си, поломи јарам,
А ови побуњени ка јарму трчаху.
 5. Ти, сине народа, народ свој показа,⁵¹
А народи показаше ово што је од браће њихове.
 6. Пример показа ти обрезаних,
А ови показаше послушност необрезаних.
 7. Иако обдарен би, [ипак] је у теби [нешто и од] рода твога,
И иако одбачени беху, избор њихов је у њима.“
 8. Изабра⁵² обрезане, одбацише сами себе;⁵³
Одбаци необрезане, изабраше сами себе.⁵⁴
 9. Избор, наиме, није [ствар] имена,
Јер уводе дела и отпуштају се имена.
 10. Огањ провере имена дело је;
У њему је проверено да ли је име истинито.
 11. Јесте пак плод блистав веома,
Али би укус његов супротан лепоти његовој.
 12. Тако је и пчела презренија од свега,
[Али] та презреност њена извор сладости је.
 13. Имена блистава дома Јевреја
[Су] имена слатка која чине да потекне горчина.
 14. Помен имена њиховог заслађује ухо;
Укус плода њиховог разара ти уста.
 15. Мојсије начини слатком воду с дрветом,⁵⁵
Заједница⁵⁶ његова начини горчину телетом ливеним.⁵⁷
 16. И ти, чије бекство начини горким море,⁵⁸

⁴⁹ Јона за град Ниниву.

⁵⁰ Уп. Јон 3,1-9.

⁵¹ Тј. пројави га какав јесте.

⁵² К. Меквеј наставља директни Божји говор, глагол изабрати преводи у првом лицу једине (уп. Ephrem the Syrian, *Hymns*, 1989). Е. Бек (уп. *Des Heiligen Ephraem Des Syrer; Hymnen de Virginitate* 1962b) и Д. Сербело (уп. Ephrem le Syrien, *Le Christ en ses symboles; Hymnes de Virginitate* 2006) глагол преводе у другом лицу једине мушког рода пала у свршеном виду, тј. да се аутор *маграше* обраћа Богу.

⁵³ Дословно: јестаство / суштину своју.

⁵⁴ Дословно: душу своју.

⁵⁵ Уп. Из 15,25.

⁵⁶ Сир. *knwšt'* (*кнущийа*). Е. Бек преводи са синагога (уп. *Des Heiligen Ephraem Des Syrer; Hymnen de Virginitate* 1962b).

⁵⁷ Уп. Из 32.

⁵⁸ Уп. Јон 1,4.

- Ниниву начини слатком гласом трубе своје;⁵⁹
17. Обрезано би тело његово, али не би обрезано срце његово,
Обрезан би јавно, али необрезан тајно.⁶⁰
 18. Али, чије је обрезано срце, но није обрезана плот његова,
Обрезан је за Духа, но необрезан је за око.
 19. Именом обрезања свога прељубу чини обрезани;
Са чашом (чистом својом)⁶¹ испија блато.
 20. Срцем обрезаним посвећен је необрезани;
У одаји срца његовог пребива Творац његов.
 21. Не би име његово оно које учини угодним Авеља;
[Зато што] жељаше трезвеност, пожељним би назван он.
 22. Гле, име Каиново, Ева изабра га,
И пошто омрзну брата свога, омрзнуто би име његово од свих.
 23. Асирци, имена раздражљива,
Гле, дадоше плодове укуса жељених.

Мадраша 45

По исџом ѓласу.

1. Шта сагрешти теби, о сине Матајев,
Тврђава Нинива, па очекиваше да умре?
2. Ако си ревностан ти, иди и искорени прво
Тврђаву коју учиних угодном, а која даде вињагу.⁶²
3. Ако си милосрдан ти према преступницима,
Зашто изливен би гнев твој над покајницима?
4. Винову лозу као невесту изведох из Египта,⁶³
Уместо изданака грехове ношаше.
5. Нинива као гроздове постове ношаше,
И као младице сва праведна дела.
6. Уместо гроздова обучених у лишће,
Рођени од ње кострети обукоше.
7. И уместо заливања за бујање плодова,
Млеко ускраћиваше од уста дечице своје.
8. Винову лозу Јаковљеву изједе вепар⁶⁴
Јер теле неговаше⁶⁵ под сеном својом.

⁵⁹ Уп. Јон 3.

⁶⁰ Јефрем често користи овај контраст *ѓлја* – *касја*, а који може да се преведе са јавно – тајно, тј. откривено / објављено – скривено, видљиво – невидљиво.

⁶¹ Речи које су у загради су изостављене у сиријском тексту, али их Е. Бек исправља у фусноти према Мт 23,25 (уп. *Des Heiligen Ephraem Des Syrers; Hymnen de Virginitate* 1962b).

⁶² Уп. Ис 5,1-7.

⁶³ Уп. Пс 80,8.

⁶⁴ Уп. Пс 80,13.

⁶⁵ Дословно: вољаше, ѓубљаше.

9. Нинива, која установи резане [ликове] обманом,
Изврну идоле своје да не би изврнута била она.
10. На суво посла га, у море побеже он;
У Ниниву га упути, у лађу сиђе он.
11. У Ниниву посла га да пробуди народе,
Заспа он у лађи, и пробудише га народи.⁶⁶
12. Уместо да умири дугове⁶⁷ на сувом,
Отиде да пробуди таласе на мору.
13. Напусти утишавање злобе тврђавине,
Отиде да изазива⁶⁸ олују морску.
14. Уместо да освети⁶⁹ град рђави,
Отиде да изврне лађу морску.
15. [Уместо] да надгледа суву [земљу] и да успава рђавост,
Заспа на мору и пробуди воде.
16. Који миран би у лађи учини да завапе воде,
Који завапи на сувом утиша рђавост.
17. Прогута га риба, онога који не оде да ослобађа
Тврђаву коју прогуташе уста похлепна.
18. Избљуваше га уста видљива,
Тврђаву избљуваше уста скривена.⁷⁰
19. Прогутани [који би и] избљувани, поста проповедник
Тврђави која га прогута на сувом и избљува га.⁷¹
20. Када паде у море испуни рибу,
Када проповедаше на сувом испразни похлепног.
21. На лађи питаше га: „Ко си ти и чији си?“⁷²
У Ниниви вероваше му без испитивања.
22. На лађи сахранише га сви морнари,⁷³
У Ниниви исцелише га сви грешници.

⁶⁶ Уп. Јон 1,5.

⁶⁷ Речи дужник и дуг се односе на грешника и грех, али сам преводио на овај начин јер и Јефрем користи ове изразе.

⁶⁸ Дословно: узнемири.

⁶⁹ Сир. *qdš* – осветити, очистити, учинити непорочним.

⁷⁰ Уп. *Маграша* 44,17 и напомену уз стих. Д. Србело овај стих разумева другачије и *ламед* не види као ознаку за објекат, као што је случај у првом стиху ове строфе где је *ламедом* означена лична заменица која се односи на Јону, него га разумева као ознаку за смер кретања и преводи са „*vers*“ („ка“; „Ка тврђави га избљуваше уста скривена“; уп. Ephrem le Syrien, *Le Christ en ses symboles*; *Hymnes de Virginitate* 2006). Изгледа ми вероватније да *ламед* треба разумети као ознаку за објект јер Јефрем и у претходним и у потоњим строфама прави поређења између онога што је било на мору (у првом стиху) и онога што је било у Ниниви (у другом стиху).

⁷¹ Смисао, како и К. Меквеј указује на то (уп. Ephrem the Syrian, *Hymns*, 1989), јесте да је он ушао у град, проповедао и отишао из њега. Уп. Јон 3-4.

⁷² Уп. Јон 1,8.

⁷³ Тј. бацили су га у море. Уп. Јон 1,15.

23. Уласком његовим на лађу коцке баци у њој;⁷⁴
Уласком његовим у Ниниву кострете рашири по њој.
24. Писмо расејано би по свим коцкама,
Пепео распршен би по свим костретима.
25. Коцке које пад[ош]е [беху] за смрт,
Кострети који беху раздељени [беху] за живот.
26. Коцка ухвати слугу који побеже,
Кострет надвлада тврђаву која се побуни.
27. Коцка подстакну на једног многе,
Кострет подиже једним многе.
28. Овом отвори уста за прекор,
Овим отвори уста мољења.⁷⁵
29. Коцка оптужи једног и уби га,
Кострет пак милосрдан би и спаси многе.
30. Ова би узрок суђењу и уби га,
Овај би ризница живота и спасаваше.
31. Коцка написа имена у дубини,
Кострет писаше имена на висини.

Мадраша 46.

По *исѿиом ѿласу*

1. Мишљаше Јона да у море сиђе,
Лађом да побегне од Бога.
2. Обавише га таласи као осветници,
Коцка га обухвати и предаде таласима.
3. Ухвати га коцка због имена бегунца,
Одједном и изненада не оптужи га.
4. Потопи и подиже, потом и оптужи га,
Потапање и подизање⁷⁶ пророковаше му.
5. Ухвати⁷⁷ символ чак и дугова наших,
Да ће после васкрсења опомињати нас.
6. Ухвати⁷⁸ онога коцка који иђаше да спашава
Ниниву, којом [про]паде⁷⁹ пресуда смртна.⁸⁰

⁷⁴ Уп. Јон 1,7.

⁷⁵ Тј. овом коцком и овим костретом.

⁷⁶ Дословније: да ће бити потопљен и подигнут.

⁷⁷ Тј. изобрази.

⁷⁸ Тј. изобрази.

⁷⁹ Тј. окончa се, учини, доведе до... Глагол обично иде уз коцку и има значење да је коцка пала, или „коцка је бачена“.

⁸⁰ К. Меквеј указује на то да се Јефрем овде игра са речима користећи реч *рṣ'* која значи и коцка, и пресуда, али и да као глагол има значење ослободити, као и да се „тај који иде да спашава“ у исто време односи и на Јону и на Христа (уп. Ephrem the Syrian, *Hymns* 1989).

7. Коцка, која паде као за смрт,
Сто двадесет хиљада спаси.
8. Једна оптужница која би на мору
Одреши оптужнице хиљада на сувом.
9. Гле, дванаест десетина хиљада обвезница
Исцера судски позив који једног оптужи.
10. Обвезница дужничка пак која би скривена у нама
утишана је добро сада да [би могла да] завапи на крају.
11. Са нама покопана би, са нама устаје;
Када буде успостављен судијско седиште завапиће да прекори.
12. Док, гле, будемо проналазили сузе у очима,
Брисаћемо сузама нашим обвезницу дужничку нашу.
13. Док јесу праведна [дела] у рукама,
Затвараћемо праведним [делима] нашим сваку пукотину нашу.
14. Ко ће дати нама да сузама видљивим
Избришемо дугове прикривене?⁸¹
15. Ко даде нама да видљивим [стварима]
Лечимо ране које су невидљиве?
16. Док се, гле, проналазе воде слободне
Да се пије из чаше скупоцене.⁸²
17. Погружени, опери стопе светима!
Нема погружења, има кропљења.⁸³
18. Прскање дугова⁸⁴ пошто си погружен
Опрано [може] бити прањем унесрећених.
19. Описа и ограничи нас Праведност;
Могућност јесте нам још [једна]: Благодат.
20. Да би страдали ограничи нас Праведност;
Да не би клонули милостива би Благодат.
21. Пошто нема више погружавања, нема више грешења;
Пошто има пак прскања, има и кропљења.
22. Онај који даде наду кроз погружавање,
А да не буде одсечена, даде опраштање.
23. Теже је пак делање пошто се погружиш
Од онога делања пре него што се погружиш.

⁸¹ Контраст *īalja kasja* Јефрем овде делимично мења у *īalja sīira*.

⁸² Јефрем прави контраст између „бесплатне“ воде и „скупоцене“ чаше.

⁸³ К. Меквеј указује на то да је вероватно реч о Христу који је био погружен, крштен, а опрао је ноге Апостолима (уп. Јн 13,4-17), али и да је могуће да је реч о прању/помазању болесних (уп. Ephrem the Syrian, *Hymns* 1989), док Д. Сербело упућује на 1Тим 5,10, где се говори о удовицама које су осведочене у вери и које су „светима ноге прале“ (реч „погружен“ у сиријском оригиналу је у мушком роду једине; уп. Ephrem le Syrien, *Le Christ en ses symboles; Hymnes de Virginitate* 2006). У другом стиху Е. Бек (уп. *Des Heiligen Ephraem Des Syrers; Hymnen de Virginitate* 1962b), К. Меквеј и Д. Сербело изјаву „нема погружења“ разумевају као да се односи да нема новог, другог крштења.

⁸⁴ Односи се на „мрље“, прљавштину којом се прљамо греховима.

24. Дугови од пре погружења
Кроз делање једноставно могу бити искупљени.
25. Ако га запрља ожиљак од рана
Избелиће [га] и очистити погружење.
26. Дугови пак од после погружења
[Тек] делањима двоструким могу бити изокренути.
27. Пошто добро излече делања и милосрђа
Ожиљак од рана за силом ће да вапи.⁸⁵

Мадраша 47⁸⁶

По *исїом іласу*

1. Покајаше се Нинивљани и предадоше дарове;
Пост чист беба чистих.
2. Бујице [из] груди одлучише од беба
Да би сисале оне бујице милосрђа.
3. Текоше у њој⁸⁷ сузе покајања
И изли земља њена све подвиге.
4. Лако је пак да узрастају плодови
Ове земље покајања.
5. Натапаше је сузе, обасјаваше је милосрђа,
Плакање ли⁸⁸ у њој, милост извираше у њој.
6. Плодове која узрасте Нинива у дубинама
Виде и [поче да] жуди за њима Цар висина.
7. Вишњи [поче да] жуди за плодом укуским,
Род који узрасте наводњаван сузама.
8. Много огладнео беше [Онај на] висинама за сузама њеним,
Јер покајање Душа⁸⁹ окусила беше кроз плодове њене.⁹⁰
9. Сиђе и отвори ризницу милосрђа
Да милосрђима Својим откупи плодове служитеља Својих.
10. Када одмери милосрђа и прими плодове,
Развесели се потражитељ јер то потраживаше.
11. Служитеље и господара њиховог који је тај који виде
Да размењују плодове за милосрђа?

⁸⁵ Тј. да ће тражити помоћ.

⁸⁶ Химна има алфабетски акростих у обрнутом смеру. Нека слова се понављају и недостаје алеф.

⁸⁷ Односи се на Ниниву.

⁸⁸ Глагол „лити“ се односи на падање кише. Исто као у случају химне 42, строфа 7, стих 2.

⁸⁹ Сир. *нефша*, дословно значи душа, али се веома често преводи са личној заменицом. К. Меквеј (уп. Ephrem the Syrian, *Hymns* 1989) и Е. Бек преводи са „Он“ (уп. *Des Heiligen Ephraem Des Syriers; Hymnen de Virginitate* 1962b).

⁹⁰ Д. Сербело други стих преводи са: „car c'est par les fruits que le repentir prend saveur“ („јер кроз плодове покајање задобија укус“; уп. Ephrem le Syrien, *Le Christ en ses symboles...*).

12. Мерење које заиста послужи тамо
И би довољно да измери сузе и милосрђе?
13. Мерење је [то] да двоје беху извагани и запечаћени,
тј. покајање и Благодат.⁹¹
14. Даде њим плодове покајање,
Даде њим милосрђа Благодат.
15. Окусише оба од оба,
Кроз давање и примање развеселише се оба.
16. Развеселише се оба и унервозише двоје:
Доле грех⁹², горе Праведност.
17. Грех се унервози јер се охлади рђавост,
Тако и Праведност јер се охлади дуг.⁹³
18. Надвлада изливање суза изливање Гнева,
И пресуда поста одреши пресуду суда.
19. И постадоше дугови таласи [који их] и потапаше,
Постадоше постови кормило [који их] и извукоше.
20. Постаде пак Нинива лађа -
Гнев је заљуља, Милост је придржа.
21. Извлачи лађу своју сваки морнар,
Јона лађу своју погледаше да потопи.
22. Изврнуше га у море да научи⁹⁴
Да не изврће тврђаву на сувом.
23. Мушкарац потапаше, милосрђем се уздизаше;
Онај кога [милосрђе] извуче, погледаше потапање.
24. Милосрђима уздигну се и милосрђа заборави,
Научи у мору, одбаци то на сувом.

Химна 48

1. Суд бејаше на лађи Јониној,
Не постојаше такав ни у једном дому судском.

⁹¹ Сир. *tybwt'* и *tybwt'*. Као што и К. Меквеј указује вероватно је у питању игра речи (Ephrem the Syrian, *Hymns* 1989).

⁹² Грех.

⁹³ Вероватно постоји грешка у сиријском тексту на шта и Е. Бек указује у свом преводу (уп. *Des Heiligen Ephraem Des Syrers; Hymnen de Virginitate* 1962b). Наиме, последње две речи у сиријском тексту су: *lh hwb'*. К. Меквеј *hwb'* (чита као *хубба* и) преводи са љубав (уп. Ephrem the Syrian, *Hymns* 1989). Да би овај стих имао смисла заменица треба да буде у женском роду (али није тако означена у тексту), и онда би могло да се разуме: „Тако(ђе), и Праведност јер охлади је љубав.“ Међутим, пошто је заменица у мушком роду, онда би *hwb'* требало да се (чита као *хавба* и да се) разуме као дуг (тј. грех) и да се преведе како сам ја превео у тексту. На овај начин и Д. Сербело преводи овај стих (уп. Ephrem le Syrien, *Le Christ en ses symboles; Hymnes de Virginitate* 2006).

⁹⁴ Сир. 'pl' – лађа и *upl* (у тексту облик *n'pl*) – учити; вероватно је игра речи.

2. Коцка би му као седиште судијско,
Удахну га риба као судија.
3. Затвори га у утробу, затвор,⁹⁵
Да не би побегао од Творца свега.
4. Море велико риби великој
Предаде јадника [који] побеже од Великога.
5. Пошто побеже постаде он јело риби
И Ниниву даде [као] јело смрти.⁹⁶
6. Добри који исправља сваку изопаченост
Извртања Јонина уреди.
7. Њега пак поврати из унутрашњости рибе,
Ниниву узе из уста похлепних [смрти].
8. Виде човека кога прогута риба;
Створи [је] за јело, а [она] прогута онога који [је требало да] је једе.
9. Виде још Ниниву коју пороби слабић,⁹⁷
Створи [га] за ропство, [он] пороби оне које [је требало да] га поробе.
10. Пожурише милосрђа да исправе изопачености
И извртања да буду доведена у ред.
11. Заповеди риби да испљуне човека
И да се поврати и буде нама за јело.
12. Изгрди злог и ослободи Ниниву;
Изокрену се поробљена [и] пороби поробљивача свога.
13. Изокренут и изопачен од слободе је;
Уређен и исправљен од Благодати је.
14. Не стаде са изопачењем слобода наша;
Не стаде са исправљањем Благодат Његова.
15. Слобода учини мрском лепоту Адамову;
Да буде бог [није чийљиво] човек.
16. Благодат пак украси мрље њене
И дође Бог да буде човек.

⁹⁵ Дословно: дом затвореника.

⁹⁶ Иако је реч о јасном контрасту којим аутор осликава драматичну сцену, овај стих би могао да се разуме и као игра речи (истини за вољу, не можемо са сигурношћу да знамо да ли је Јефрем имао у виду игру речи). Сиријска реч за рибу је *nwn'* док се Нинива пише *nwnw'*. Уколико се Јефрем „играо“ са речима, смисао би могао да буде следећи: риба је појела Јону, а „Риба“ [= Нинива] би предана за јело.

⁹⁷ Сир. *šp'* може да се односи на малог, пониженог, палог, кукавицу, слабића. К. Меквеј (уп. Ephrem the Syrian, *Hymns* 1989) и Е. Бек указују на то да је реч о Сатани (уп. *Des Heiligen Ephraem Des Syrers; Hymnen de Virginitate* 1962b). Међутим, проблем је у томе што Бог није створио Сатану као таквог и са циљем да буде роб. С обзиром на то да је реч о поетском делу и ако узмемо у обзир Јефремов стил могуће је да је реч о Сатани. С друге стране, с обзиром на то да се у овој строфи користе заменице у мушком роду, а да је у сиријском и реч смрт мушког рода, а да је смрт „створена“ као последица Адамовог пада, али не да уништи све, него је у плану био Спаситељ који ће је „поробити“ и који ће људима дати могућност да је поробе, као поробљивача Ниниве можемо да разумемо и смрт (коју Јефрем често персонализује).

17. Слетело је Божанство
Да човечанство извуче и уздигне.
18. Гле, украси Син мрљу служитељеву,
А да буде бог као што жуђаше.
19. Теби слава који исправљаш сваки недостатак,
Теби хвала који украшаваш све мрље!
20. Не стаје са отварањем [пукотина] слобода наша,
Не умара се са [њиховим] затварањем Величанство!
21. Злу нашем придружи се Благодат Твоја,
Извор мира ватри побеснелој.
22. Где год да разгори ватра пламен свој,
Притискајући гасиш [га] светлошћу милосрђа Твојих.

Мадраша 49

По истом гласу

1. Лекара обрезао посла Онај који је на висинама
Да обреже срца народа необрезао.
2. Мачем Исусовим обрезао се Јевреји,⁹⁸
Гласом Јониним обрезао се Нинивљани.
3. Обрезани Јона постиди се обрезао
Пошто виде необрезане да срце обрезао.
4. Пошто одоци Мојсије, [он тим] изложи⁹⁹ обрезао,
Јер необрезаност срца телетом показао.¹⁰⁰
5. Током борбе од четрдесет дана¹⁰¹
Обрезани посрамљени беху, необрезани прослављени беху.
6. Надвладао Нинивљани током четрдесет дана,
Уместо тела својих обрезао срца своја.
7. Квасац Египта сакривен би у народу,
Срце њихово¹⁰² изокрену ка страном [божанству].
8. Квасац Авраамов сакривен би у народима,
Обликованог [идола] њиховог изокрену ка вери.
9. Испроба сладост народ Мојсијев
И за четрдесет дана избљуваше горчине.
10. Јона даде да пије Нинива горчине
И за четрдесет дана учини слатким плодове њене.
11. Исаак речима и гласовима жалосним

⁹⁸ Уп. ИНав 5,2-3.

⁹⁹ У смислу да објави, приказа, пројави, показа какви су.

¹⁰⁰ Уп. Из 32,1-4.

¹⁰¹ Уп. Из 24,18 и Јон 3,2.

¹⁰² Израилско.

- Три дана¹⁰³ оца свога наговараше.
12. Јона Ниниву подиже као на судијско седиште
И за четрдесет дана пречешља је речима својим.
13. Мојсије учаше, народ отпаде,
Клону лекар јер не би од користи превијање¹⁰⁴ његово.
14. Нинива се покаја, Јону ражалости,
Клону лекар јер се прослави лек његов.
15. Лек ког од лекара
Излечи десет пута десет хиљада болесних?
16. Лек покајника сиђе са висине,
Раздели праштање међу дужницима.
17. Колико год да си клонуо, Јоно, развесели се
Јер од свих пророка прославише се највише лекови твоји.
18. Колико год да си клонуо, обрадуј се, морнару,
Јер извукоше веслачи твоји лађу која потону.
19. Услиши је Онај који је на висинама, лађу која потону,
Јер лађа та која потону [беху] сви покајници.
20. Услиша на мору Он, услишава на сувом,
Избавља на сувом као и на мору.
21. Глас Јонин би лек животни;
Посеја са њим смрт, изниче живот.

Мадраша 50

По истом гласу

1. „Поколења која спаси благословише те, Јоно,¹⁰⁵
Понесе благослове уместо проклетстава!
2. Начинили беху венце покајања,
Овенчаше Мене кроз тебе јер и живе кроз тебе.¹⁰⁶
3. Цвеће уткаше које не вене;
Уместо цветова уткаше подвиге.
4. Молитве уткаше као љиљане,
Који процветали беху због натапања сузама.
5. Постове измешали беху са унижењем
И молитве са добрим делима.
6. Пепео и кострет, који чине да бледи лепота,
У њима се весељаше круна светих.

¹⁰³ К. Меквеј преводи са четрдесет (уп. Ephrem the Syrian, *Hymns* 1989), иако и сиријски текст и Пост 22,4 наводе да је реч о три дана.

¹⁰⁴ Односи се на превијање повреда, рана.

¹⁰⁵ Ове речи изговара Бог, а то се јасно види у другом стиху друге строфе.

¹⁰⁶ Тј. захваљујући Јонином ангажовању.

7. Пепео и плакање, који заслепљују очи,
Очи Нинивљана просветлише.
8. Пепео и кострет принесе¹⁰⁷ као мито;
[Она] надвлада рђавост тужиоца свога.
9. Страх отера она која пепео разасу;
Гнев умањи она која кострет обуче.¹⁰⁸
10. Пепео и сузе беху принос;
На вратима која су на висинама учинише измирење.
11. Потекле беху сузе скривене у очима;
Потекоше милосрђа скривена на висинама.
12. Потекле беху сузе и растужише лица;
Потекоше милосрђа и раздрагаше их.
13. Ти подиже, о Јоно, и пренесе јауке,
Понесе и донесе благослове завидне.
14. Чуше пак од тебе гласове гнева;
Учинише да чујем Ја моје:¹⁰⁹ гласове славе.
15. Подиже мотику и оде да искорењујеш,
[Али,] поста мотика твоја одгајивач плодова.¹¹⁰
16. Виноград који посрами виноград љубљенога мога,¹¹¹
Уместо комине благослове ношаше.
17. Израсли беху плодови винограда мрског;
Квасише плодови његови корење вина његовог.“
18. Развесели се Јона младој тикви,
А ражалости се винограду који понесе подвиге.
19. Млада [биљка] се преломи, Јона се потресе;
Плодови винограда Бдијуће узвеселише.
20. Захвали Ономе који посла гнев свој на Ниниву;
Нека буде гнев Његов трговац милосрђа.
21. Две ризнице отвори пак гнев Његов:
Ризницу дубина и ризницу висина.
22. Пожури да се попне одоздо плод ка висини,
Пожурише да лију¹¹² одозго милосрђа ка дубинама.
23. Пожури да се попне одоздо мито ка висини,
Пожури да сиђе одозго милост ка дубини.
24. Смоква досегнула беше време одсецања свога;

¹⁰⁷ Односи се на Ниниву.

¹⁰⁸ Игра речи: *qnt' - qtm'* (страх – пепео) и *mkkt - mkt* (умањити – обући).

¹⁰⁹ Дословније: оно што Мени припада.

¹¹⁰ К. Меквеј другачује разумева овај стих: „Твоја мотика припадала је Одгајивачу плодова.“ (уп. Ephrem the Syrian, *Hymns* 1989).

¹¹¹ Уп. Ис 5,1.

¹¹² Горепоменути глагол који означава падање кише.

- Плод спокојни заложи одгајивач њен.¹¹³
25. [На] смокву која изненада доби снагу¹¹⁴
Секиру своју подиже Јона да је искорени.
26. Пошто хтеде да посече љубљену¹¹⁵ цареву,
Посече црв младу [биљку] љубљену његову.
27. Пошто се не развесели у миру као син мира,
Избачен би у море као свадљивац.

Заврши се мадраша девет¹¹⁶
о Јони и Ниниви.

Закључак

Узимајући у обзир све претходно речено и сам садржај (ових) Јефремових *мадраша* можемо да увидимо следеће: Јефрем се користи *Књигом о Јони* и догађајима који су записани у њој да поучи верне о оваплоћењу Сина Божјег, Његовом „другом“ рођењу, тј. рођењу као човека, Његовој смрти и васкрсењу; осим овога он вернима говори о снази молитве и покајања, али и наглашава да покајање није једноставно, да је потребан значајан напор; наравно, овим не жели да одврати људе од покајања и указује на чињеницу да Бог жели да се сви спасу и да нам Он шаље помоћ. Све ово Јефрем народу преноси кроз једноставне примере из Светог Писма и из живота, кроз слике и приче које су им познате и разумљиве, а као врхунац свега тога он то ради на начин који је динамичан, који све време одржава пажњу адресатима, а кроз *проживљавање* свих тих догађаја и сама рецепција проповеди је боља него у случају богословствовања кроз „обичне“ проповеди које се данас најчешће користе.

На самом почетку рада написао сам да је циљ да се читаоци подсети на ово. Наиме, овакав начин богословствовања није стран предању наше Цркве. Богослужбене песме које се и данас користе јесу нешто веома блиско Јефремовој пракси богословствовања. Довољно је да погледамо, на пример, канон на Благовести и да видимо готово све што смо видели и у овом раду. Имамо догађај који се заиста догодио, јављање архангела Гаврила Пресветој Богородици и зачеће Сина Божјег у њеној утроби, али аутор канона (кир Теофан) нашироко проширује светописамски извештај. Прави га динамичнијим него што је запи-

¹¹³ Уп. Лк 13,6-9.

¹¹⁴ Или доби здравље / излечење.

¹¹⁵ Ниниву; уп. Јон 4,5-11.

¹¹⁶ К. Меквеј указује да би требало да стоји 7 мадраша јер се због садржаја и акростиха 49. и 50. мадраша сматрају једном химном, као и 47. и 48. (уп. Ephrem the Syrian, *Hymns* 1989, 438, фуснота 639 и 460, фуснота 629). Међутим, не можемо се чврсто држати акростиха јер није увек доследан (уп. нпр. 50. *мадраша*, строфе 16, 18, 26 и 27; на проблем акростиха указује и Е. Бек [уп. *Des Heiligen Ephraem Des Syrers; Hymnen de Virginitate* 1962b, 141, фуснота 6]).

сан у Јеванђељу. Уколико би овај канон био преведен на свима разумљиви језик, потом, певан антифоно између „мушке“ – говори архангела Гаврила, и „женске“ певнице – говори Пресвете, добили бисмо готово идентичан догађај као и у слушају Јефремових *маграша*.

Не сматрам да наша помесна Црква треба да се одрекне тренутног стања и да се врати пракси од пре неколико векова, или да у потпуности прихватимо предање Цркве са простора Сирије, источне Турске, Ирака и околних земаља, али мислим да нам може бити само од помоћи уколико бисмо истражујући прошлост пронашли неку методу која би данас могла да нам помогне у мисији Цркве да пренесемо свету истине наше вере о Тајни Христа.

Библиографија

Извори

Извор – сиријски текст

Des Heiligen Ephraem des Syrers; Hymnen de Virginitate (1962a), herausgegeben von Edmund Beck, CSCO 223, Louvain.

Des Heiligen Ephraem des Syrers Paschahymnen; de Azymis, de Crucifixione, de Resurrectione (1964), herausgegeben von Edmund Beck, CSCO 248, Louvain.

Извор – превод на немачки

Des Heiligen Ephraem des Syrers; Hymnen de Virginitate (1962b), übersetzt von Edmund Beck, CSCO Vol. 224, Scriptorum Syri Tomus 95, Louvain.

Извор – превод на француски

Ephrem le Syrien (2006). *Le Christ en ses symboles ; Hymnes de Virginitate*, Introduction, traduction du texte syriaque, notes et index par le père Dominique Cerbelaud, *Spiritualité orientale* 86, Abbaye de Bellefontaine.

Извор – превод на енглески

Ephrem the Syrian (1989). *Hymns*, translated and introduced by Kathleen E. McVey, preface by John Meyendorff. New York, Mahwah: Paulist Press.

Извор – превод на српски

„Светога мар Јакова Мемра о Светом мар Јефрему“ (2016), увод, превод и коментари Бошко Ерић, у *Теолошки поједи* XLIX/1, стр. 3-18.

Литература

На француском

Cerbelaud, D. (2009). „Introduction“, у: Ephrem le Syrien, *La descente aux enfers; Carmina Nisibena*, introduction, traduction du texte syriaque, notes and index par le frère Dominique Cerbelaud, о.р., *Edition de Bellefontaine*, Bégrolles en Mauges, стр. 9-28.

Bou Mansour, T. (1988). *La pensée symbolique de saint Ephrem le Syrien*. Kaslik.

На енглеском

Botha, P. J. (2000). „Social values and textual strategy in Ephrem the Syrian’s sixth hymn on the fast“, у: *Acta Patristica et Byzantina* 11, стр. 22-32.

Brock, S. (1992). *The Luminous Eye; The Spiritual World Vision of Saint Ephrem*. Kalamazoo, Michigan: Cistercian publications.

Brock, S. (1977). „The Poet as Theologian“, у: *Sobornost* 7-4, стр. 243-250.

Den Biesen, K. (2006). *Simple and Bold: Ephrem’s Art of Symbolic Thought*. New Jersey: Gorgias Press.

Harvey, S. (2004). „On Mary’s Voice: Gendered Words in Syriac Marian Tradition“, у: Miller, P.C., Martin, D. (editors) *The Cultural Turn in Late Ancient Studies: Gender, Asceticism, and Historiography*. Duke University Press, стр. 63-86.

Harvey, S. (2005). „Revisiting the daughters of the covenant; women’s choirs and sacred song in ancient Syriac Christianity“, у: *Hugoye* 8 (2005), стр. 125-149.

Payne Smith, J. (1903). *A Compendious Syriac Dictionary*. Oxford: The Clarendon Press.

Possekel, U. (1999) *Evidence of Greek Philosophical Concepts in the Writings of Ephrem the Syrian*, у: CSCO, vol. 580, Lovanii: Peeters.

Sokoloff, M. (2009). *A Syriac Lexicon, A translation from Latin, Correction, Expansion, and Update of C. Brockelmann’s Lexicon Syriacum*. Indiana: Eisenbrauns, New Jersey: Gorgias Press.

На немачком

Lattke, M. (1989). „Sind Ephraems Madrašē Hymnen?“ у: *Oriens Christianus* 73, стр. 38-43.

На српском

Кауфхолт, Х. (2018) „Мадраша“. у: Кубат, Р. и Драгутиновић, П. (уредници), *Лексикон библијске ејзејезе*. Београд: Библијски институт, Православни богословски факултет Универзитета у Београду, Службени гласник, стр. 245.

The Madrashe of Saint Ephraim the Syrian on Jonah and the Citizens of Nineveh

Summary: The author presents a short introduction that is of great importance for understanding the madrashe of Saint Ephraim the Syrian, explaining their role and reasons why Ephraim wrote them, but also emphasizing that only the correct understanding of the meaning of madrashe might help us to avoid the wrong understanding of Ephraim's thought completely, i.e. to avoid the wrong presupposition that this Syrian-speaking Saint is merely a great poet and not a theologian. After the introduction, the author presents a translation of the "Madrashes on Jonah and the citizens of Nineveh", which are parts of a larger collection entitled *Madrashes on virginity*. The conclusion is based on Ephraim's practice of writing madrashe that might be of great help even in contemporary Church mission.

Key words: Ephraim the Syrian, madrashe, symbol, symbolical theology, Jonah, Nineveh, sermon.